

Karlstadt den 11 Februar 1883

לוי אהרן הירש
בית מדרש דוד בן צבי נ

אכתבו קצת והתנאמר לו כי לפי אבן הקלה מוכן לו
שה כיה לניש ימן ארץ כי בן יביצו ההלכה
ביתו גלוינו לפי הילול בן צבי ומה לה לרש
גם את ספרו ולירון הרב קראת והתקנת עליה
גם לפי כהן לא מוצר לו ימן גם אמרו הטכניס
מבניו לו ולאת שרון פירט ללוי אלח לו ביה
את ספרו "אמר לפי" גם את חכמי רבי ית
הנשיא. אמת האמת והחכה פססרדפן. וא
גם כהן לוואו בלוי למע מות דלת על הוי
לפי" באחד יבטו הויס לרצה. וילח לו במס
גיון אחד לבו נדפסה דלת בארובת. וגיה אם
ואכרבהו בקר אלויס. הדור ואקורו כזרכו

שלמה גלברמן

Dem theuren Andenken

meiner seligen vielgeliebten Mutter

Frau Mindil Gelbhaus

in

wehmüthiger Erinnerung gewidmet

von

IHREM TRAUERNDEN SOHNE.

Der Verfasser.

לזכרון נשמת אמי מורתי היקרה אשר בצל שדי

התלונן מרת

מינדיל געלבֿהויז

אזכרת אבל

מאת בנה הפוכה ומתעצב על פטירתה

המחבר

43
1815 V 31
אלכס 4
4

פתח דבר

ראה אנכי נותן לפניך היום קורא נכבד את הספור, מלחמת האמונה והאהבה אשר הברה אותו היהודית, מיסס גראצע אנווילאר הנודעה לתהלה ולתפארת בהספרות הבריטאנית אשר כל ימי חייה עמלה בכל כחה להרים קרן אמונת ישראל לדומסה ולפארה בעיני העמים. היא נולדה בשנת 1816 בעיר האקנייא בבריטאניה המדינה, ומתה לדאבון לב כל מכבריה ומוקיריה, בשנת 1847 בנסעה אל מקום הרחצה לאנגענשוואל באך אשר באשכנז, ותנוה בשלום על משכבה בעיר פראנקפורט על נהר סאין תנצב"ה! על מותה עוררו קנה ונהי כל סכ"ע בבריטאניה וסכ"ע מעבר לים האטלאנטי ספרו עליה כמספר על היחיד.

ואני בקראי בספריה המלאים דעת ויראת ה', וראיתי כי ברכה בהם אמרתי למה יגרע חלק אב"י אשר שפת עם לועז מוזרה להם מהנחלה הטובה אשר הנחילה לנו האשה המהוללה היא, לכן שפתי אל לבי להעתיק אותם אל שפתנו העבריה כיד ה' הטובה עלי. ובחרתי בהספור הזה אשר מכל ספריה הכי נעלה, יען יסודתו בהררי קדש, כי בו תצייר לנו האמונה הישראלית במהרת קדושתה, תעמיר לעינינו אנשים ישרים ותמימים אשר השליכו כל סגולות תבל אחרי גום ומסרו נפשם נפשם על קדושת השם, וגם האהבה העזה כמות, לא יכלה להם ונשארו נאמנים לאמונתם גם כי יד האסון והשבר נגעה בס לרעה.

לב הישראלי יהם בקרבו ורגשות נעלות תתעוררנה בקרבו כשמעו את הצרות הרבות אשר השתרנו ועלו על ציוארי אבותינו הקדושים, ותלאות אבותינו תהיינה לכל יהודי לאות ולמופת בכל מקום ומעמד שהוא לבלי יטה מן הדרך הטוב. אם נחלתו שפרה לו, אם גורלו נפל לו בנעימים ויחיה שלו ושאנן בין יתר תושבי הארץ ויתערב בנוים וילמד מידועותיהם וגם תענוניהם ומשובותיהם, ותהי האמונה נעדרת — יזכור את אבותיו היקרים השוכבים תחת רגבי האדמה, יזכור את דמעותיהם אנחותיהם ותלאותיהם אשר סבלו בעד אמונתם, ושב ונחם על דרכו; ואם נגש הוא תחת יד עריצים השואפים לבלענו, אם עם נועז אין בינה, יסדר הייתו כל היום ולא יתן אותו להאחו בארץ אשר נולד בה ואשר יאהבנה כאם רחמניה בכל לבבו ובכל נפשו, אם יסבול חרפת רעב ובן

ספור
מלחמת האמונה והאהבה

א

אחר יום חם ושרב בחרבנו קיץ נמו צללי ערב. השמש שלחה עוד את קויה האחרונים על דרך הר גבנונים סהרי שפאניא. מהרר הזה תרצדון אבנים גדולות כענקים וארוי אל הרימו ראשיהם עד לשמים. שן סלע מזה ושן סלע מזה נמו מרום קציהם זה לעומת רעהו וגם על הוג הצר הכפריד בינותם עלה כלה קמשונים ומלוח שדה עד כי גם תמונה מאוד קטנה ורזה לא יכלה עבור בו. חוסר מים רבים סערו בלי השך וישאו על דכים, פה חוסר משובר, פה שברי סלע אשר המים רצצו במרוצתם, וניעו עד לשולי יער וחורש יער משולח ונעזוב, ובכל זאת נחמד למראה. כל הסלעים ומים ויערות האלה, סגר בחוסה הר גדול, אשר על רגלו יצצו שושנים ופרחים למכביר. אולם הם ילכו הלוך וחסור במדה אשר ההר ילך הלך וגדול. עד כי על קדקדו כלה כל ירק תם כל עשב, הוא ישא ראשו המחושף והקרוח עד העבים ספעל.

כל אשר יראה את הדרך העזוב אשר כנחש יסוב את הסדר הזה לא יפין רגע אחת כי לא יוליד אל ארץ נושבת כ"א אל שלשלת סיעררא טאלעדא, אשר תחלק את ארץ שפאניא בתוך. למראות עינים לשפים עוד לא נסה איש הצג כף רגלו בהישימון הזה. ובכל זאת אך בלילה ההוא נראה איש עובר אירח יחידי על הדרך. הנה גייתו דלה ורזה כתמונת ילד שעשועים, כל תנועותיו מלאת חן, קל ברגליו עד למאוד, והוא הלך לתומו מבלי לפנות אל שטני הדרך בכל מצעד רגלו אשר למכשולים יהיו לאיש אשר כבד עליו משאו. מעל מנבעתו הרחבה השתוחחה נוצה גדולה על מצחו. אולם היא לא סככה את עיניו אשר ששומטות היו אנה ואנה, ובעין התבלת סראיהן. תלתלי ראשו ירדו כנלים על פי מדותיהם על כתפיו, תארו היה יפה מאוד יען רוח חן וחמד נשפך עליו, והכרת פניו ענתה בו כי לבו מלא אמונה ויושר רוח והגיוניו ומורשיו טהורים כעצם השמים לטהרה. ארטור שטאנלייא היה, כאשר גם שמו יורגו, יליד בריטאניא, והוא היה מהגולים אשר מרצון נפשם גלו אל ארץ נכריה על דבר המלחמות אשר היו בין השושנה הלבנה והארומה. עוד לא מלאו לו ולאחיו ערווין

ארץ מולדתו ירדוף אותו על ציאריו ויחרף ויגדף את אמונתו כל היום — ויכור את אבותיו הקדושים אשר נשאו עניים קשים ומכאיבות נוראות, אשר הלכו שהוה מתגרת יד שונאיהם ומנדהם אשר יסרו אותם בשיטים ובעקרבים, והשו בהרוצות הברזל את בשרם העלו אותם על סוקר ושרפו עצמותיהם לסיד בעבוד אמונתם, והם לא אמרו נואש אך שמו באלקי ישראל כסלם ולא עליון נואלם חכו כי ישלח לבניהם אחריהם משייע ומציל והצילם. כן לא יהפך לבו לשנוא את אחיו בני ארצו אך יצפה לאל שוכן רסים כי ישלח לו עזרתו מקודש, תעלה שמש ההשכלה שמש צדקה וסרפא כנפיות והעם החולכים בהשך אי-סבלנות יראה אור גדול ולא יוסף לצרור להידי באשר הוא יהודי, ויתן לו להאחו בארץ מולדתו כלכל אורה הארץ, — בזאת זכואת תכלית הספור הזה אשר הוא לפניך.

ודע קורא נכבד, כי לא העתקתי אותו מלה במלה ופרק בפרק אך בהרתי את תוכן עניינו. יען כי לא כשפה העבריה שפת עם לועז, כי היה היא והעבריה איננה שפה המתהלכת בארץ. גם בחוסר הספור בעצמו עשיתי הרבה שנוים נרעתי והוספתי כפי שמצאתי נכון לרוח המליצה הנכרית כאשר יראה הסבך סאלי.

ברלין. בחדש אדר"ש שנת התל"ה לז"צ.

ישעיה געלבהויו.

חמש עשרה שנה והם נשבו ביד צר. כמשלוח שנים התעטפה נפשם בבית הסודר. אחרי כן שלח להם עדווארד המלך לאמר אשר ברצונו לשלחם חפשי ולהשיבם אל אחותם אם יש את נפשם לעבוד אותו ולהשבע לו להיות סרים למשמעתו. אולם שניהם כאחד המרו את רוחו ולא נאותו לדבר הזה. וישחת עדווארד רחמיו ויחרץ על אחד מהאחים משפט מות. ועל השני נזר אומר לכלות כל ימיו בבית האסורים, ויפילו גורלות ויפול הגורל על עדווין ונפל חלל לפני בני עולה. לא ארכו הימים והצליח בידי ארפור לנזם מבית הכלא. וחש מפלט לו אל הפראפניצע ומצא שם מחסה ומסתר מחמת עדווארד. רק לזרא היה בעיניו לבלות את מכת עתותיו בעצלתם, וישם פניו אל סמלכת אראנאניע ומכתבים בידו אשר המליצו בעדו טוב אל יורש העצר. מלחמות כבדות סערו על אדמת שפאניא לעת כזאת והפכו את הארץ למדבר שממה. העת ההיא היתה עת מצוא להצטרף למלאות תאות לבבו להראות את עוצם ידו ומעלת רוחו לעיני כל. ואם גם הספרדי יהיר הוא מסבקי, נאה ונאון ילבוש כמדו, ובנאנה וגורל לבב יראה על כל בן ארץ נכריה; אולם מתוך נדיבות לב אשר המיד עם נבהירוהו תהאחד ישפיל לראות ספרוס מצבו אל דכא ושפל רוח להחיות לב הנדכא ולחבק בורעות פתוחות את הגורד סארץ מולדתו, אשר בודד הוא בתבל, ולבו חרש באמונה את טובתו ואת שלום ארצו.

לא ארכו הימים וגם ארפור שטאנלייא בין שלישי ופרשי הארץ נמנה ונודע לכל ה' כי הוא מחזיק בכל נפשו במעוז מלך סצוליא. ובכל זאת האהבה לארץ מולדתו בריטאניא לא משה מקרב לבו והוא נדר נדר לפארה ולרוספה גם על אדמת נבר. חמש שנים הלפו מעת היותו על אדמת שפאניא, בן חמש ועשרים שנה הנהו כעת, וכל רואהו יחשבהו אך לבן שבע עשרה שנה. יען כל עצמותיו מלאות עלומים. פעם הוא יגול וישמח בלב שמה, ופעם רנשי לבבו הטהור יזרמו וירוצו על שפתיו משוב לב. אולם זה חמשה עשר חודש אשר טוב לבו נהפך לכאב לב, ורוח רעה סבעתו. אם גם ירדיו ורעיו לא הכירו את אשר היה עם לבבו אולם נפשו יודעת מאוד כי נכספה וכלתה אל דבר אשר בערפל התולתו.

עת כסופה וסערה דרכו ביום קרב ומלחמה ביום הרג רב באש פלדות הרכב ביום הכינו ימהרו הסוסים והמרכבות ישתקשקו, או שב רוחו לאיחוו. אך כאשר קם סער המלחמה לדממה ותחרב שבה אל נדנה שבה גם עצבות רוח אליו. מנע כל מושב עליונים, לא בא אל סוד משחקים ובמר לב נשאר יחידו כערער בערבה. בקשי יומו הלך בארץ לארבה

ולרחבה, יודע מאוד מה הוא סכקש אבל לא ידע אנה פניו סועדות. כן בא ארפור גם אל הדרך הזה. מבלי שום לב אנה יובילוהו רגליו, הלך ונכר על כל אבני נגף אשר יתננפו בהם רגלי ההולך, והנה סלע גדול כענק נצב לנגד עיניו, וקול בקרבו נשמע. עד פה תבא ולא תוסיף! ולא יכול לצאת מן הסכובה הזאת. סביבו הרימו הרים גדולים ראשיהם עד שמי רום וכוכביהם, הדרך אשר הלך בו היה דרך עקלתין עד כי לשוא ראה ההלך לאחוריו לתור איך עלה בידו לבוא עד סרום קצו. כאשר לא יכול לשוב כן לא יכול ללכת קדימה. כי גם השמש נטה לבוא או סכוסה היה מקירות ההרים הגבוהים. יען פתאים הושך ואפלה ה' סכסבי, ואך כאשר התאמץ מאד לראות יכול עוד להכיר את קיר סלע השחור אשר עד לשמים יתנשא שיאו אך משעול צר ראה, וכל רוחו אליו אסף לעלות עליו וכנבור אור אומץ לרוץ האורה הוה, ויקמיט את אדרתו לקבטים ויעשהו כדור וישם אותו על כתפיו, את חרבו הניף לסעלה ויעפיל לעלות על הדרך. הרולים וקמשונים נתנו לרגליו מבשולים, אלונים עקומים נתנו סעצר לידיו, אם ישנה ברואה רגע אחת, אם יטה מן האורה כחוש השערה או יטולטל טלטלה נבר ותשבר מפרקתו אל הסלע. אך כאשר סכנת מצבו הלכה הלוך וגדול שב רוח הכביר אליו ונפשו עוז דרכת. ביגיעה רבה וכזיעת אפים השיג ארפור את ראש הר הנבוה והתלול, והנה תהום נורא תחתית ההר. ענן זערפל חושך וחלקלקות במורד, שואה פחת ופח עמוק עמוק מי ידענו, כשחת ה' את סדום ועמורה כן רצצה הטבע את ההר הזה ביום חרון אפה! ארפור חרד לרגעים אחרים וילפות בחוטר יבש לסעוד עליו. אולם החוטר ימיש יסוג אחור — עוד מעט והנה שטאנלייא עדי אובד. ברגע הוה השליך משענתו מסנו והלאה וכעל כנפי מלאכי מעל דלג בחוקה מראש ההר. סרוב עבודה ויגיעה רבה כרע נפל עיף על עשב הארץ מבלי יכולת להתנענע ממקומו או לשום עין על כל סביביו. אולם מה נשתנה הכחוח עתה: נבעה נחמדה התעטפה בר עשב דגן וחמים ירדה בסודר על עמק קטן אשר שם יצמחו עצי ברושים תהר ותאשור, ערמינים ואלונים וכסו בצלם את הכבר, משמאלו נצב בית קטן מסיכך מן ענפי העצים אשר סביבותיו, לא רחוק מזה סבוע סים יביע על תלמי פרחים וערוגת הכושם, ויתן את תכנית היופי למקום הזה לעשותו לגן אלקים. ארפור נמר אומר לבקר את המאושר השוכן שם. וירץ מעל הנבעה והפחיד במרוצתו עזים אחרים מסבטחות השאננות. מלבד אלה לא נראה נפש חיה על הארץ ולא עוף יעופף תחת השמים. וארפור נתן אל לבו לתור לראות את המקומות האל טרם ידפוק על דלת הבית לבקש מנוחה

לרגליו העיפות. נתיב צר הולך אל אשרה ושם עומד בנין קטן אשר לא נקל ה' לדעת תעודתו. הבנין היה מרובע, ואם גם נעדר ממנו כל חרשי צרים וסלעת פקעים, בכל זה היה נבנה בטוב טעם ודעת. אם המגדל והפעסון לא יבצר ממנו נקל היה להאמין כי הוא בית תפלה קטנה לנוצרים. ארטור עמד הפוש ברוב שרעפיו לפניו והנה סבעד להבית נשמע קול ישורר בחלון קול אשה, ערב ונעים עד למאוד, השיר היה שיר תהלה, גם נשמע דברים אשר האורח לא יכול להבינם יען בשפה מורה היו. ברנש קודש עמד ארטור ויתבונן אל השיר אשר פתח בקינה ונהי, ושת קציר לו אל התקוה אשר תפח רוח חיים בלב הנרכא, ומה יצא אל קול ענות שמחה ונילה אשר אותות האמינה והבטחון, נראו בו. השיר כלה חלף, ועוד עמד ארטור סחריש משתאה ופניו להבנין פנוים. רגשותיו מתרוצצים בקרבו, עלו מעלה ידרו מטה ולא יכול להתנענע ממקומו. והי כאשר עמד ראשו עליו ככרמל מוצג כאבן מקשה, והנה נפתחה הדלת אשר היתה בקיר מבלי הכיר אותה ותמונת אשה לנגד עיניו.

ב

ויהי כראות ארטור את התמונה הזאת, שכח מהר את העמל והתלאה אשר מצאתו עד כואו אל העסק הזה. התמונה היתה יפה מאד כלולה בהדרה, והוד קודש עוד שם עליה נוספות ושפך עליה רוח חסד כעל הקדושים אשר בארץ המה. נערה נחמדה מאוד לבושה בגדי משי סמראה תכלת, קציעות כל בגדיה סרוחות עד כפות רגליה, עליה מעיל זהב מעשה רקמה ירד מעל כתפה עד הלציה בחן ויופי, שערות ראשה השחורות כעורב הקיפו את פניה פני שושנים. ארטור עמד כחולם בהקיץ ומשתאה למראה עיניו. הנערה הלכה מבלי לראות את האורח ופנתה אל העבר השני, ואך על ידי התנועה ההיא הקיץ ארטור מהתרדמה אשר נפל בה עד עתה. "מרים!" — צעק בקול גדול וירץ לקראתה עד כי הנערה חרדה חרדה גדולה וכמעט נפלה לארץ אם לא חבקה ברועותיו. היא נמתה להמלט מרועותיו אך כאשר עיניה נפנשו בעיניו, אנהה גדולה התמלטה מקרב לבה והורידה ראשה על כתפו, ועיניה ירדו דמעות. לא במהרה נפרדו הנאהבים איש מרעהו, ארטור הזכיר את מרים הימים הראשונים, איך היטיב את דרכו לבקש את אהבתה, ומה מאושר היה בארץ עת מרים הורה לו במו פיה כי תאהב אותו גם אהוב, ויתאונן על גורלו המר אשר

הפרידו ממנה זה ימים רבים. מרים שמעה כל זאת ולא ענתה דבר למטוב ועד רע, ויען ארטור ויאמר:
ברנע הזאת זכור אזכור המלים אשר שמעה אני מפיך טרם הפרדי ממך, אשר כחידה היו לי; זכור אזכור איך חזקו עלי דבריך: לכל יהי לבי נכון ובטוח באהבתך לי. יען עון פלילי לך לאהוב אותי. "כנים היו דברי אשר דברתי" — השיבה מרים — "בסער רגשי לבבי, בחוקת היר שכחתי כי לצלע שנינו נכונים אם נוסף ללכת בדרך האהבה ההיא".

כשמוע ארטור הדברים האלה השבע השביע את מרים לתת פתרון לדבריה אשר כדברי ספר ההתום המה לו. כי אחרי אשר נדברו שניהם בפעם האחרון לפני חמש עשרה חודש, פקד המלך על ארטור כי יסהר אל הצבא המתאסף תחת דגלו לצאת לקראת אויב, ויסהר ארטור לעשות כדבר המלך ויצא בין צבאות ספרד לקראת נשק, ואחרי שובו משרדה המלחמה והנה מרים עברה חלפה ואיננה ולא ידע ארטור מה היה לה. דון אלבערטא אשר בניהו ישבה מרים ימים רבים אמר כי מרים שבה אל בית אביה כנעוריה, אולם הוא לא אבה להניד איה בית אביה. וכל יגיעות ארטור לגלות ולמצוא אותו נשארו מעל, ולא ידע ארטור מה זה ועל מה זה, מדוע נחשך מסנו לדרוש ולחקור אחרי אביה לבקש ממנו ולהתחנן לו לתת לו את בתו לאשה?

לב ארטור נהם בהשביעו את מרים להניד לו פשר דבריה וקולו חוצב להבות אש. אולם מרים השביע אותו לעזוב אותה ברנע הזאת לשכוח את העסק ההוא הנשכח מני רגל, יען חייה וחיי אביה תלואים סנגד אם יודע לאיש המקום הזה. דבר מהר צפון פה, אמר ארטור אל לבו, יען רוח מרים לא קם מזעפו עד אשר ארטור נשבע, לה כי לא יגלה אנה הובילוהו רגליו בלילה הזה. אולם מה הוא הדבר הנורא הזה אשר לא ידע שחרו? למה תהשב למרים לחטאה גדולה אם תאהב אותו? פעמים אין מספר בקש אותה להניד לו פשר דבר והיא באחת ומי ישיבנה. נפשו ידעה לו רעיוניו נבוכו ורוח השפק הציקתהו.

האם באת בבית עם איש אחר? — שאל בדאבון לבב.
"זאת לא זאת ארטור, אני לא אחיה לאחר לאשה, אף אין איש אשר יבקש כזאת ממני, אהה לבי לבי!"
ולמה תחשוב את אהבתך המהורה לחטאה? למה תשלח אותי מסניך אם אין איש אשר מפריד ביננו?
"אם אין איש המפריד ביננו, אולם ה' יאסור את אהבתנו ויסר על

החומה, וסקוה עשו בין החומתיים למען יעצרו בעד הספרדיים לבוא העירה, אולם לשוא כל עמלם גרם נדעך בעוד יוסם, האלוף מעדינא מעראניא בא בסחנה ככד כאור להיות בעזר לחיל שטאנלייא, וינוסו הישמעלים סגראנארא העיר האחרונה הנשארה להם לפלטה מסלכותם הגדולה אשר היתה להם בשפאניה.

כעל כנפי נשרים חש שטאנלייא לסעפיללא להודיע תוצאות המלחמה להמלך וישלה אותו פערדינאנד במהרה לסאראנסמא אל המלכה לבשר אותה הבשורה הטובה היא ולבקש אותה לבוא אל סחנהו לנסוע עמו ביתר בראש צבאותיו אל עיר המעפירה גראנארא.

המלכה שמעה את בשורת ארטור ותשמח מאוד, ובכל זאת לא נעלם מעיני שטאנלייא כי בואו לסאראנסמא העציבה את רוח הנבירה וירמה ארטור כי יש להנבירה דבר סתר אשר תאבה לגלות לו אך לא תוכל ספני השרים והשרות אשר סביבה. וכאשר דמה כן היה, טרם בא השמש שלחה איזאבעללא לקרא לארטור אל היכלה, ותספר לו את כל אשר עם לבב מרים.

איש בער אנכיו' - קרא ארטור בעצב נורא - אשר האמנתי כי לא כן תהיה אחריתי, ידעתי את לב מרים, את כל סגולות התבל תשליך אחרי גוה, את נפשה תהרף לסות ולא תשקר בדתה ובאמונתה אשר כבצפון שמיר חרותה על לוח לבה. גבירתה, אקוה כי לא הוספת סכאיב על סכאוביה בעבור זאת, ולא הסגרת אותה בירי משרתי המזבת, ..כזאת לא עשיתי" - השיבה איזאבעללא - "רהוסי נכמרו על האשה האומללה עת כרעה לפני ברך ושפכה דמעות שלישי לבל אמנע סמנה השאלה האחרונה אשר בקשה ממני".

השאלה האחרונה?

..כן היא, היא שחרה את פני לתת אותה לשוב אל מקום סגור אבותיה ונשבעה לי לבלתי לעזוב את בית אביה עד יום מותה"

ר' יברך אותך בעד פעולתך הטובה" - קרא ארטור.

"סדעתי בי לא הפיר את שבועתה" - הוסיפה המלכה - "אם נכ עבריה היא, אתמול שלחתיה לנפשה, היא לבשה בגדי משרת כהן וריאניוא ארח לחברה לה והביא אותה עד גבול כסטוליה, סלכד זה לא אדע סאומה, גם לא אובה לדעת סקום משכנה".

ויהרוש ארטור רנעים מעטים, אחרי כן כרע ברך לפני המלכה ויבקש סמנה לתת לו זמן שלשה ימים ללכת ולראות בפעם האחרון את מרים טרם ספרו סמנה עד עולם, ותעתר איזאבעללא לשאלת ארטור. אחרי עשרה רנעים נראה ארטור רץ בחפזה על סוס דוהר לעזוב את העיר.

ככבי בוקר האירו, השמש החלה לשלה את קרניה הראשונים אל עמק הארזים, אשר עיד ערפל חתולתי. המקום הנעים הזה נשאר עזוב לא נשמע בו עוד קול עלוים כמקדם, רק שני משרתים ראובן ושמואל שוכנים בו ויעברו וישמרו אותו. וכאשר מועדי השנה נייעו יבואו פעם בפעם בני אמונתם תחת צל קירחם, להונ אתם את החג, וזה שני הדישים אשר גם יוליאן סאראלעס גלוה אליהם, יען עיף וינע הוא מעבל והלאות החיים ונכספה נפשו לבלות את שנותיו האחרונות בהמקום אשר מאישר היה בימי ילדותו. גורל מרים העציב את רוחו מאוד וכאשר שמע כי המלכה לקחה אותה שנית תחת צל חסדה או אמר ניאש סמרים, סדעתו כי אך בזאת תאות המלכה לחסות על עבריה רק אם הפיר את ברית אלקיה, ולכן עמל הישיש הזה לסחוק סלוח לבו את זכר מרים האהובה והיקרה לו מאוד.

אחד עשר חודש עברו סעת אשר פערדינאר סאראלעס סה. ביום ההוא השכים יוליאן בבוקר וילך להתפלל בבית התפלה הקטנה ויצא משם לבקר את קברת קרוביו, ויהי כאשר קרב אל הצר סות וירא כי איש שוכב בהצד שרוח על הארץ, וירץ יוליאן אל האיש ויכר את משרת הכהן, והיא מרים!

הכהן דיאניוא הביא את מרים עד גבול כסטוליה. טרם ספרו סמנה הבטיחה אותו מרים להתנהל לאטה עד אשר תבא אל מקום סגור אבותיה, אך כאשר דיאניוא הלך לדרכו נצתה כאש תשוקתה בלבה לשוכב ולראות במהרה את מקום חיי ילדותה ותאסוף כל כחה אליה ותרץ הדרך, נשם דולף ירד מן השמים ואגלי סטר הרטיבו את גויתה החלושה וסרים יראה מאוד פן יכירוה עוברי אורח, ותסוב את דרך המלך ואת כל גאות אדם ותלך במשעול הצר אשר בההורש, הלילה בא ורוח גדול נשף ביער, אך מרים לא נתנה פננה לכף רגלה עד אשר באה אל קיר הסלע הנבוה, וכאשר פתחה הדלת ועברה הלולים והשלבים העקומים החלה השמש לזרוח על עמק הארזים ביפעת זרהה, הסער קם לרסמה השמים נטהרו בספיר לטוהר וכגן עדין נראה העמק לעיניה, סרחוק ראתה את האבנים הלכנות אכני זכרון בבית מועד לכל חי ותדמה כי אביה ואמה וכל קרוביה יקדמו פניה בכרכת שלומים, וסבלי דעת הריסה פעסיה אל הצר סות טרם דפקה על דלתי בית אביה, ויהי בבואה שמה הבישה לתומה על ציוני הקברים והשתוממה לראות גם ציון פערדינאנד

מאראלעם. מרים לא ידעה כי גיית אישה שוכבת בעמק הארזים יען סיוס מותו אין איש מבני אמונתה קרב אליה זולתי דודה יוליאן מאראלעם זכור זכרה מרים את ימי ילדותה עת פערדינאנד עוד שעשויעה היה יום יום; זכור זכרה כי עניה וסרורה לא באו לה אם אישה היה עוד בחיים חיותה עזב מרים גדול ונורא מאוד מי יכלנו! ותפול אחורנית אצל קבר אישה. יוליאן הרים אותה מן הארץ ויחבקה ונסמך עליה נפלה על צווארי דודה ויביא אותה הישיש אל הבית והעלה לה סמי תעלה, אולם כל עמלו לריב, כחה הלך וכלה מרנע לרנע, קץ סלאכות מרים עלי ארץ הנה בא, היא נשארה נאמנה לאמונתה ולאוקיה בכל הצרות אשר מצאו אותה.

עוד הפעם הג האסיף הניע, גם עתה הכינה מרים בידיה הרפוף לידת הן ספרחים ושושנים נעים לפיה כהם קורות הסוכה, תאנים ענבים ורפונים הוצנו על השולחן, מרים העלתה את שתי מנורות הכסף אשר פלאו אורה ויקר את האוהל הנחמד, ותשב על כסא גדול, ולימנה דודה הישיש ורחה עונג ושמחה, החרם שלח את קרניו האחרונים סבעד לסככי האוהל והאור את פני מרים החולה, זכור זכרה את קדושת החג אשר חזק הוא לישראל מדוד דור, גם זכרה את הקרובים היקרים אשר שפחו אתה משוש מועד הזה ועתה שוככים תחת רנכי הארסה. פתאים קסה מן הכסא ותקרא:

תנה זה בא! — וכל גיית רועדת מדוב פחד.

מרי זה בא? לא אראה מאיפה! — השיב יוליאן.

עוד לא תשמע, הלא זה קול צעדי! — קראה בצדק נפשה.

ברנע ההוא הודמו סככי הסוכה וארמור שמאנלייא בא האוהלה.

מאריא! זאת היא אחייתך! אללי לי! — קרא ארמור קול גדול

ויפול על פניו לתנני מרים.

כשלושים רגעים עברו עד אשר התעוררה מרים מתמהון לכבה, יוליאן! קראה אחריו כן ותקח את ידו והאמר: תנה ירך לאיש הזה אשר אהב אהבה נשגבה את מרים בת אחותך, ואתה ארמור אל תתעב את האיש מבני אמונתו, אשר סבלעדי שכתתי עתה בצינוק האינקוויזיציה ואת נתלה היית על העץ בסענאפיא!

ויתקע ארמור ליוליאן את ידו, אחי כן בקשה מרים את דודה לתמוך אותה בידו יען חלושה היא ולפתוח את הדלת.

עוד יש לי אליכם פליס, הרוח צה, היום יבוא וישיב את נפש

העיפה. ראו נא, אבותי הקדושים השוכנים ספולנו יעודרו ויבואו אלי, וברנע כזאת זכור תזכור אותי ארמור!

ממתי אשכחך מאריא! — השיב שמאנלייא — נבעת אשר כל

מעשיך העידו ננרך בעת אשר הכהנים והכופרים החרימו אותך, לא חדלתי מלהאמין במהרת נפשך וביושר לבבך, וסלחתי לך אם גם העצבת את רוחי!

ידוע אדע כי סלחת לי לכן אודיע אותך דבר אשר נעלם סכך עד

עתה, מיראתי מן אביא תלאות אין מספר על עמי האויפלל, דע נא ארמור

לא לנוצרי הייתי לאשה, פערדינאנד כאראלעם עברי היה איש מבני

אמונתי ומגועי עוד בהיותי ילדה קמנה בת שלש שנים יעד אותי אבי

לו לאשה, ואני לא ידעתי, וכאשר בא הסועד ומאראלעם בא לארש אותי

לא יכלתי לסרות את פי אבי החולה סכלי להביאו בשערי מות, פערדינאנד

היה בן דודתי מבני ישראל כמוני!

מברוכה תהיי לאל עליון על אשר גלית לי הדבר הזה! — קרא

שמאנלייא, ורצה לנשק את מרים על פצהה אך פתאים חרד ויתר סמקומו

— גיית מרים קרה בקרח הנורא.

אלוקים עשה הכל לטובה! — קראה מרים בקול חלוש מאד —

נחוץ היה לגלות לך זאת לפען לא אראה כפיגדה בעיניך, ולאזאבעללא

תאמר כי ברנע האחרון מימי היו זכרתי אותה וברכתי אותה לפני מותי,

ידעתי כי לבבה יאהב אותי — אולם חושך יכסה ארץ, אאסין דודי כי

עת תפלת ערבית הנה בא?

שפתי מרים נעות וקולה לא ישמע, ותפלתה עלתה פרנש קודש

אל השמים: המעביר יום ומביא לילה וכבדיל בין יום ובין לילה ד'

צבאות שמו, וגם שמש מרים הנה בא ונשמתה שבה אל פען אלוקים

אשר לוקחה משם...

הלילה בא ויכס בצעיף ההוישך את כל היקום אשר תחת השמים,

מרים סתה, יוליאן עוסד לראשה ובוכה רמעות שלישי וארמור עוד כורע

על פרויו והמנורה הופיעה על פני מרים הלבנים

יוליאן וארמור עומדים אצל קבר מרים אשר בעמק הארזים, וישאו

את רגליהם ללכת אל הסלע הנבוה, עוד הפעם נפתחה הדלת ולא בידים,

ויסן ארמור ויחבק וינשק את ווליאן הישיש וגם הוקן נפל על צווארי

הבריטאני וינשק אותו כמו סיו, עוד רנע אתה הכימ יוליאן אחרי שמאנלייא

הדרת נסגרה ובעוד רגעים אחרים לא נראתה נפש חיה על פני כל הככר.

הם

מכתב עתי לבני ישראל בשפת עבר

ה ל ב נ ו ן

יוצא לאור (שנת החמה עשרה) בכל שבוע

להודיע ולבשר כל דבר הנדרש לאיש יהודי לדעת באשר הוא יהודי
וחבר להברת האדם

מלח מאיר (ד.ל.) לעהמאנן ע"י יחיאל בריל י"ז

הַרְדֵּךְ אֲמוּנָה בְּחַרְתִּי (הגלים ק"ע).

המכ"ע הזה, כבר יצא שמו הטוב בכל הארצות בין מצד סטרתו
הקדושה: להגן על תורתנו ואמונתנו, ויותר ממאתים רבנים גאוני
זמננו המה נושאי דגלו — בין מצד טובו, בו יבואו המיד: דברי
הימים (פאליטיק), ערוכים בטוב מעם ודעת בלי משא פנים; סכתבים
מבחיורי הסופרים, הפודיעים להרשות איש איש מארצו; חדשות
שוונות מתפוצות ישראל, אשר יודיעו מכ"ע בשפת לועז ומכ"ע
היו"ל מחברת כל ישראל חברים; חדשות שונות והודעות מועילות
בירכתי לבנון יבואו בכל עת: ספורים ערבים ומוסרים, ודברי
חכמה ומדע.

נוסף על הלבנון תצא לאור מחברת אחת בכל רבע שנה

כבוד הלבנון

כה יאספו: מאמרי תלמודיים, מחקר, בקורת כו' כו', מרבנים גאוני
דורנו וגדולי חכמי זמננו.

סחירו (הלנגון עס כנד הלנגון) לשנה: באשכנז ואוסטריא, 4 ר"ט;

ברוסיא, 5 ר"כ 50 ק"כ; בשאר ארצות, 18 פראנק 75 סאנטין.

אדרעסע של הרעדאקציאן, כזה:

An die Redaction des Jsraelit (hebraeische Ausgabe)
in Mainz (Deutschland).

אדרעסע של הסוכן הכללי ברוסיא, כזה:

Herru Leib Levinsohn, Poplawes strasse, in Wilna.